

سفر به دیار ستاره‌ها

گزارش سفر گروه سامان‌دهی به استان کرمان

در ادامه سفرهای معاونت سامان‌دهی «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» به استان‌ها، برای تبیین طرح سامان‌دهی منابع مکتوب و غیرمکتوب، این بار قرعه به نام استان پهناور «کرمان» افتاد. استانی واقع در جنوب شرقی ایران که با ۱۸۳۲۸۵ کیلومتر مربع بیش از ۱۱/۱۵ درصد از مساحت کشور را به خود اختصاص داده است و پراکندگی جغرافیایی مناطق آموزشی‌اش، که گاهی فاصله آن‌ها به حدود ۶۰۰ کیلومتر می‌رسد، ضریب محرومیت را در بعضی مناطق، به‌ویژه مناطق جنوبی، افزایش داده است. از نام‌های پیشین کرمان می‌توان به «بوتیا»، «کارمانیا» و «گواشیر» اشاره کرد. این استان به بهشت معادن، دیار ستارگان و دیار کریمان نیز معروف است. آنچه در ادامه می‌خوانید، گزارش سفر دو روزه گروه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی به این استان است.

↑ دانشگاه فرهنگیان

۶۰ درصد از این کتاب‌ها، مناسب تشخیص داده می‌شوند که آن‌ها را در کتاب‌نامه و در «فهرستگان رشد» معرفی می‌کنیم. معلمان عزیز می‌توانند این کتاب‌ها را به دانش‌آموزان معرفی کنند. ما در سفرهای استانی سعی می‌کنیم با مدیران و معلمان محترم نشست‌هایی رو در رو داشته باشیم و اهمیت اجرای طرح سامان‌دهی را برایشان توضیح دهیم.

کیا برگزاری جشنواره سالانه کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد را یکی دیگر از راه‌های حمایت از ناشران و مؤلفان عنوان کرد و افزود: «ورود هر گونه منبع آموزشی و تربیتی به واحدهای آموزشی، با توجه به ماده ۶ مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش، فقط از منابع استاندارد مورد تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مجاز خواهد بود.»

وی با اشاره به ماده ۷ این مصوبه که بخش‌های متفاوت حوزه ستادی وزارت و همه دستگاه‌های فرهنگی را موظف می‌کند که به صورت یکپارچه و منسجم در تحقق هدف‌های سامان‌دهی تلاش کنند، گفت: «متأسفانه بارها و بارها به مدیرکل بازرگانی صدا و سیما که خود عضو شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی سازمان است یادآوری کردیم که منابع آموزشی و کمک‌درسی که از آن رسانه تبلیغ می‌شوند، باید مورد تأیید سازمان پژوهش

استانداردسازی کتاب منطبق بر هدف‌های آموزشی است

در آغازین روز سفر، صبح سه‌شنبه ۲۳ آبان ۱۳۹۶، در جمع مدیران مدارس استان که در قالب برنامه «تعالی مدیریت مدرسه» گرد هم آمده بودند، شرکت کردیم. پس از پخش فیلم «فرار مثلی»، تولید شده توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، فریبا کیا، معاون دفتر، ضمن اشاره به فرایند تولید کتاب گفت: «با توجه به اینکه ممیزی کتاب در حیطه مسئولیت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است، و نظرات آن‌ها در تأیید کتاب مناسب، خیلی با ذائقه مخاطب ما که دانش‌آموز است هماهنگ نیست، لذا تصمیم گرفتیم خودمان در دفتر انتشارات و تکنولوژی سازمان، در راستای اجرای طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، به انتخاب کتاب مناسب که دارای استانداردهای لازم و منطبق بر هدف‌های آموزشی ما باشد، همت گماریم. لذا سامانه‌ای طراحی شد که ناشران یا ناشر مؤلفان بتوانند کتاب‌هایشان را در این سامانه به ثبت برسانند تا توسط کارشناسان متخصص هر موضوع، بررسی و ارزیابی شوند.»

وی با ذکر لزوم بهره‌گیری از مشارکت بخش‌های غیردولتی در تولید منابع آموزشی استاندارد، تعیین استانداردها به کمک صاحب‌نظران، و هدایت پدیدآورندگان منابع کمک‌آموزشی در جهت تولیدات هم‌سو با برنامه درسی گفت: «تمام کتاب‌هایی که حائز حداقل شرایط استاندارد باشند، در مجلدی به نام کتاب‌نامه رشد به تفکیک دوره‌های تحصیلی معرفی می‌شوند. همچنین منتخبی از منابع آموزشی، با عنوان فهرستگان، علاوه بر بارگذاری در سایت، به مدارس سراسر کشور هم ارسال می‌شود. معاون دفتر انتشارات به اجرای طرح سامان‌دهی در زمان مرحوم علاقه‌مندان اشاره کرد و افزود: «از سال ۱۳۷۸ تاکنون ۲۶ هزار عنوان کتاب مناسب مرتبط با هدف‌های برنامه درسی معرفی شده‌اند. بیش از ۹۰۰ ناشر با ما تعامل دارند و هر سال حدود ۵۰۰۰ عنوان کتاب برای دفتر ما ارسال می‌کنند. معمولاً

باشند و لازم است از ما استعلام بگیرند؛ اما متأسفانه هر روز شاهد تبلیغ منابع غیر استاندارد از طریق این رسانه هستیم و این با هدف‌های سامان‌دهی مغایر است.»

فریبا کیا از ارزیابی کتاب‌های داستان در طرح سامان‌دهی اظهار خشنودی کرد و از فرهنگیان مؤلف خواست با تولید کتاب‌ها و محتواهای آموزشی، از جمله فیلم، نرم‌افزار و وسایل آموزشی که استانداردهای لازم را داشته باشند، در این حوزه مشارکت کنند.»

پس از این برنامه، فریبا کیا و بهروز رضایی، مسئول سامانه کنترل کیفیت منابع مکتوب دفتر انتشارات، در اداره کل آموزش و پرورش حضور یافتند تا از طریق ویدئوکنفرانس به تبادل نظر با مدیران آموزش و پرورش استان درباره سامان‌دهی منابع مکتوب و غیر مکتوب بپردازند. سایر اعضای گروه هم برای گفت‌وگو با مدیران و معلمان، راهی مدرسه‌ها شدند.

کتاب‌های مناسب اجازه ورود به مدرسه را دارند

نخستین بازدید گروه، از مدرسه خیرساز دخترانه حسین باقری (فلسطین قدیم - متوسطه اول) صورت گرفت.

زهره محمدیان، مدیر با ذوق این مدرسه، ابتدا از طرح‌های متنوع و جدیدی که برای تقویت روحیه پژوهش، ایجاد فرهنگ درستکاری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان اجرا کرده بود، برایمان گفت و ما را به دیدن میز پژوهش، قلمک خودپرداز دانش‌آموز (برای پرداخت هزینه کاغذهای A4 که دانش‌آموزان از گنج

برمی‌داشتند) و آکواریوم (برای شناساندن نحوه زندگی ماهی‌هایی که تصویرشان در کتاب درسی آمده است)، دعوت کرد. بعد از آن در کتابخانه مدرسه حضور یافتیم که در آن سه هزار جلد کتاب برای استفاده دانش‌آموزان وجود داشت و ظاهراً کتاب‌هایش مناسب و استاندارد بود.

ما پس از مدرسه حسین باقری به «دبیرستان پیامبر اعظم (ص)» که مخصوص دوره دوم متوسطه بود، وارد شدیم که دکتر **جهانشاهی**، مدیر مدرسه از ما استقبال کرد. در آنجا ابتدا **طیبه الدوسی**، رئیس گروه سامان‌دهی، با توضیح مصوبه ۸۲۸ گفت: «ما دو سال است که کتاب‌نامه را روی سایت بارگذاری می‌کنیم و منتخب آن را در قالب مجلد دیگری به نام فهرستگان رشد برای همه دوره‌های تحصیلی در شمارگان بیشتری تولید

می‌کنیم و به مدرسه‌های سراسر کشور می‌فرستیم.» دکتر جهانشاهی نیز گفت: «ما فقط به کتاب‌هایی اجازه ورود به مدرسه می‌دهیم که استانداردهای لازم را داشته باشند. مجله‌های رشد هم برای استفاده دبیران در اتاق شورای دبیران قرار می‌گیرند.»

در ادامه **محبوبه نوروزی**، کارشناس مسئول منابع غیرمکتوب، در مورد محصولات آموزشی با محتوای الکترونیکی گفت: «ما محصولاتی را که برای استفاده در آموزشگاه‌ها مناسب باشند، بررسی می‌کنیم و اگر مورد تأیید باشند، از ما اعتبارنامه می‌گیرند. تولیدکنندگان می‌توانند این محصولات را به تولید انبوه برسانند.»

↓ کانون اندیشه کرمان

↑ موزه آگیرا

در ادامه بهروز رضایی، مسئول سایت سامان کتاب و سامانه کنترل کیفیت منابع مکتوب پرداخت و نحوه ثبت کتاب را توسط ناشران یا ناشر مؤلفان توضیح داد. یکی از حاشیه‌های جالب این برنامه حضور خانم دکتر غفاری، متخصص بیهوشی بود که نوشتن مجموعه کتاب‌های داستان «کرم شب‌تاب» را برای آموزش ویژگی‌های اخلاقی و مهارت‌های زندگی به کودکان، با به تصویر کشیدن نیازهای آنان و جهت همت خود قرار داده بود. او با کمک فکری دوستان روان‌شناس و روان‌پزشک و هزینه شخصی می‌خواست آن‌ها را تا ۱۰۰ عنوان ادامه دهد و به صورت رایگان بین کودکان توزیع کند. به علاوه، خواستار همکاری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و آموزش و پرورش بود. قرار شد وی ضمن ثبت کتابش در سامانه، یک نسخه از کارش را نیز برای بررسی توسط متخصصان به دفتر بفرستد.

هدف اجرای طرح سامان‌دهی استفاده مدرسه‌ها از کتاب‌های مناسب است

در دومین روز حضور گروه در کرمان، روز چهارشنبه ۲۴ آبان باز هم گروه به دو دسته تقسیم شد: یک دسته برای بازدید به مدرسه‌های شهر کرمان رفتند و فریبا کیا و دو تن از همکارانش در جمع معلمان مؤلف، دانشجو-معلمان مؤلف و تعدادی از دانش‌آموزان مؤلف، هم‌زمان با «روز کتاب و کتاب‌خوانی و کتاب‌دار» در سالن ۶۰۰ نفری دانشگاه فرهنگیان کرمان حاضر شدند. این جلسه با خوشامدگویی دکتر دعاگویی، معاون پژوهش و برنامه‌ریزی اداره کل آموزش و پرورش استان کرمان آغاز شد. وی با اشاره به گذشتن ۵۵ سال از شکل‌گیری «دفتر انتشارات کمک‌آموزشی» گفت: «اولین نام این دفتر دفتر تهیه خواندنی‌های مناسب بود و اکنون ۴۰ عنوان نشریه منتشر می‌کند که شمارگان امسال آن‌ها مجموعاً بالغ بر ۴۰ میلیون نسخه است که ۳۸ میلیون نسخه آن دانش‌آموزی است.» وی افزود: «جدیدترین کار سازمان که در دست تکمیل است، انتشار نشریات تخصصی سازمان به صورت نشریه الکترونیکی است.» دعاگویی با اشاره به برگزاری پانزدهمین جشنواره کتاب‌های

در این مورد آقای جهانشاهی خواستار رفع دغدغه لو رفتن طرح‌های دانش‌آموزی در مرحله ثبت و کنترل شد. همکاران دفتر انتشارات سپس در جلسه شورای دبیران حضور یافتند و با معرفی سایت سامان کتاب از دبیران خواستند، در انتخاب منابع استاندارد از این سایت استفاده کنند. چند تن از دبیران با انتقاد از فرایند کنکور و انتشار کتاب‌های غیر استاندارد که فقط به خاطر شهرت ناشرشان به مدرسه‌ها راه پیدا می‌کنند، خواستار حمایت هر چه بیشتر از معلمان مؤلف شدند. خانم الدوسی در پاسخ از همکاران خواست با مراجعه به سایت سامان کتاب نسبت به ثبت کتاب و تولیدات غیرمکتوبشان و سپس ارسال نسخه‌ای آن‌ها به دفتر اقدام کنند.

فرزندانمان را با لذت مطالعه آشنا کنیم

در شب ۲۳ آبان، گروه سامان‌دهی، به پژوهشکده تعلیم و تربیت رفتند تا در «شب کتاب و مجلات رشد» که با حضور مؤلفان معلم و مؤلفان غیرفرهنگی برگزار شده بود، شرکت جویند. در این جلسه نیز ابتدا فریبا کیا، معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، ضمن بیان خطرات فضای مجازی برای فرزندان و لزوم جلب توجه آن‌ها به لذت مطالعه، به تشریح امر سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی پرداخت و گفت: «آنچه که برای ما اهمیت دارد. تولید منابع مکتوب و غیر مکتوب استاندارد است. اما متأسفانه شاهد هستیم، مواد آموزشی غیررسمی، بر آموزش رسمی سایه انداخته‌اند. زیر ۱۳ میلیون دانش‌آموز ظرفیت خوبی برای سودجویی اقتصادی هستند. گرچه در کنار این‌ها افرادی هم هستند که دغدغه فرهنگی دارند و ما از آن‌ها حمایت می‌کنیم، اما آنچه که موجب نگرانی می‌شود، مسیری است که هدف‌های آموزشی ما را تهدید می‌کند. لذا با احساس ضرورت سامان‌دهی منابع آموزشی و کمک‌درسی می‌کوشیم منابع استاندارد به مدرسه‌ها راه یابند.»

کیا اعتبار علمی، ساختار نظام‌مند، انسجام مطالب، ارتباط محتوا با زندگی روزمره مخاطب و پاسخ‌گویی به نیازهای روزمره مخاطب را از جمله شاخص‌های تولیدات آموزشی استاندارد ذکر کرد و از مؤلفان خواست که در رعایت شاخص‌های استاندارد در تولیداتشان بکوشند. وی در پایان به سؤالات حضار پاسخ داد.

↑ سالن اجتماعات پژوهشکده تعلیم و تربیت

↑ دکتر محمد محسن بیگی، مدیرکل آموزش و پرورش استان کرمان

در ادامه، بهروز رضایی، مسئول وبگاه سامان کتاب، در خصوص نشریات «قاصدک» و «چکاوک» که بین دانش‌آموزان حاضر در جلسه توزیع شده بود، توضیحاتی داد تا چنانچه مایل به ارسال داستان‌های خود به دفتر بودند، برای این نشریات بفرستند تا پس از رفع اشکال، در آن به چاپ برسند. وی افزود: «شما می‌توانید اثری را که تولید کرده‌اید، به نشانی مرکز بررسی آثار ارسال کنید تا در مجلات رشد یا مجموعه‌های «چکاوک» و «قاصدک» که مخصوص آثار دانش‌آموزان دبستانی و متوسطه هستند، چاپ شوند.»

لازم به توضیح است، طیبه الدوسی و محبوبه نوروزی نیز هم‌زمان با این برنامه مشغول بازدید از مدرسه‌ها بودند و ابتدا از «مدرسه شاهد» به مدیریت خانم عبدالغنی، «دبستان پسرانه میثم» به مدیریت آقای زندوکیلی و «دبیرستان ۱۲ فروردین» به مدیریت خانم شفیعی (که به دلیل عدم حضور با معاون ایشان خانم تاج‌الدینی تبادل نظر شد)، بازدید به عمل آوردند.

در پایان برنامه‌ها، گروه اعزامی دفتر انتشارات از «موزه آگیرا» (به معنای فروزنده)، گنجینه تاریخ فرهنگ آموزش و پرورش استان کرمان، که در زمان مرحوم علاقه‌مندان در مهرماه ۱۳۸۴ با هدف ترویج فرهنگ پژوهش و تحقیق بین فرهنگیان و دانش‌آموزان استان، از سوی پژوهشکده تعلیم و تربیت استان کرمان راه‌اندازی شد، بازدید کردند. در این موزه که دو طبقه دارد، بیش از ۱۱ هزار سند و مدرک تاریخی، کتاب‌های درسی و وسایل کمک‌آموزشی قدیمی نگهداری می‌شود و محیط مناسبی برای فعالیت‌های تحقیقاتی پژوهشگران در عرصه تاریخ آموزش و پرورش استان است. لازم به ذکر است که آرمان شکوه سلجوقی، رئیس «مرکز پژوهش‌های علمی و آموزشی» آموزش و پرورش استان کرمان که در این بازدید گروه را همراهی می‌کرد، ما را به تماشای مجموعه بزرگ و ارزشمندی از انواع سنگ‌ها، کانی‌ها و فسیل‌ها که توسط همکار فرهنگی، سارا سلجوقی‌نژاد، به مرکز پژوهش‌های علمی و آموزشی اهدا شده بودند و در این موزه به صورت دائمی برای بازدید عموم نگهداری می‌شوند، دعوت کرد.

گروه در فرصت باقی مانده از بازار قدیمی کرمان، موزه حمام گنجعلی‌خان در شهر کرمان، مرقد عارف نامی، شاه نعمت‌الله ولی و «باغ تاریخی شاهزاده» در ماهان بازدید کردند.

آموزشی و تربیتی رشد در آینده‌ای نزدیک، افزود: «هدف همه نشریات رشد این است که تولیدات استاندارد به دانش‌آموزان و مدرسه‌ها معرفی شود.»

سپس دکتر محسن بیگی، مدیرکل آموزش و پرورش استان، ضمن خوشامدگویی به میهمانان، در بیان اهمیت کتاب و کتابخوانی گفت: «کتاب باید انسان را به تفکر وادارد و قرار نیست که به همه سؤال‌های ما پاسخ دهد. باید کتابخوانی را جدی بگیریم و ابتدا از خودمان شروع کنیم.»

وی در پایان سخنانش از مسئولان و دست‌اندرکاران گروه اعتبارسنجی، همکاران گروه تحلیل محتوا، مراکز نشر، فرهنگیان و دانش‌آموزان مؤلف قدردانی کرد. در ادامه هم از مؤلفان برگزیده، اعم از فرهنگی و دانش‌آموز و دانشجو-معلم با اهدای لوح تقدیر و جایزه تجلیل به عمل آمد.

پس از برگزاری مراسم تقدیر از مؤلفان، فریبا کیا به ایراد سخن پرداخت و از حسن سلیقه معاونت پژوهشی استان در انتخاب روز کتاب و کتابخوانی و کتابدار، برای حضور همکاران دفتر انتشارات در جمع همکاران مؤلف تشکر کرد و گفت: «اصل زیبایی‌شناسی و بهره‌گیری از هنر، برای تولید محتوایی که مخاطب را بر سر ذوق آورد، از اصولی است که مؤلف باید در تولید کتابش مورد توجه قرار دهد.»

کیا نبود تعارض بین محتوا و برنامه درسی را مهم‌ترین محور در ارزیابی کتاب عنوان کرد و گفت: «محتوای کتاب باید از لحاظ علمی دارای صحت و اعتبار علمی باشد، غلط علمی نداشته باشد، متناسب با سن و درک و فهم دانش‌آموز باشد، به رشد و توسعه علمی مخاطب بیفزاید و از قالب‌های متنوع برای انتقال مفاهیم آن استفاده شده باشد.»

وی در پایان سخنان خویش معلمان مؤلف را دعوت کرد، با دفتر همکاری داشته باشند و آثار خویش را در سامانه کنترل کیفیت منابع مکتوب ثبت کنند. در این جلسه معلمان مؤلف نیز نکاتی را پیرامون بازگرداندن پست کتاب‌داری مدارس، ارزش‌گذاری به تولیدات معلمان و استفاده از متخصصان برای تولید کتاب درسی مطرح کردند. علاوه بر این، چند سؤال هم از سوی دانش‌آموزان مؤلف، پیرامون نحوه تولید کتاب و رفع اشکال از آثارشان مطرح شد.

↑ دانشگاه فرهنگیان